

*Легенький М. І.,
доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення,
Державний науково-дослідний інститут МВС України,
м. Київ*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

У нашій країні все більшої актуальності набуває проблематика насильства. Відповідно ст. 3 Конституції України основний зміст і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини, а найвищою соціальною цінністю визнаються: «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека» [2]. З 2019 року фіксується зростання кількості звернень до правоохоронних органів, громадських організацій та правозахисників щодо домашнього насильства саме на тлі карантинних обмежень.

За даними Національної соціальної сервісної служби України в державі у 2020 році зафіксовано 211362 звернень щодо насильства у сім'ї [10], а за 8 місяців 2021 року зареєстровано 203724 таких заяв та повідомлень [5]. Найбільше від насильства потерпають діти, жінки, чоловіки, батьки, інші члени родини [10; 6].

Дослідження громадської організації «Ла Страда-Україна» (далі – ГО) демонструють, що, четверо із десяти офіцерів поліції мають переконання про факт домашнього насильства як приватну справу. Серед суддів, 85 % опитаних вказують на те, що їх головне завдання полягає у примиренні сім'ї, а не у покаранні кривдника [9]. Віце-президент ГО «Ла Страда-Україна» М. Легенька зазначає, що на період карантинних заходів траплялися випадки, коли працівниками поліції терміновий заборонний припис не виносився в умовах карантину, через відсутність іншого місця проживання кривдника в умовах пандемії та ймовірності його захворювання на коронавірус [1, с. 40].

У червні 2021 року Українським інститутом майбутнього спільно з Нью Імідж Груп проведено соціологічне дослідження «Домашнє насильство в Україні: досвід та настрої громадян» серед 2400 українців. За результатами встановлено, що серед основних проявів домашнього насильства опитувані виокремлюють: побиття і завдання тілесних ушкоджень (79 %); погрози і психологічний тиск (70 %); стусани, ляпаси, штовханина, щипання (64 %); словесні образи, приниження (58 %). Досліджувані вказують на аналогічні насильницькі дії, які спостерігаються і по відношенню до дітей [3].

Насторожує той факт, що 34 % досліджуваних, яким відомі факти про звернення до поліції щодо домашнього насильства, зазначають, що працівники поліції хоча і відібрали заяву, але потім жодних подальших змін не відбулося і насильницькі дії продовжилися. Серед респондентів 19 % вказали на складання поліцейським протоколу про факт насильства, але кривдника у результаті не було притягнуто до відповідальності. Тільки 22 % досліджуваних зазначають про

проведення поліцейським бесіди з кривдником і припинення насильницьких дій й лише 16 % відмічають факт складання протоколу поліцейським на кривдника і притягнення його до відповідальності.

З огляду на зазначене, особливої уваги потребує питання щодо підвищення професійних компетентностей, необхідності удосконалення психолого-правових засад діяльності підрозділів Національної поліції України, які є уповноваженими суб'єктами щодо запобігання домашньому насильству (ювенальна превенція, дільничні офіцери поліції та громади, патрульна поліція). Слід також зазначити, що уповноважені згідно Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» проводять не тільки превентивну діяльність щодо профілактики домашнього насильства, але й здійснюють відповідну оперативно-розшукову діяльність [7].

У першу чергу, вважаємо, що для підготовки фахівців, які є уповноваженими підрозділів поліції щодо протидії та запобіганню домашньому насильству доцільно залучати психологів і фахівців з психологічного забезпечення закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України. Саме вони здатні більш глибоко розкрити психологічні особливості постраждалих, кривдників, особливості міжособистісних стосунків й особливо, аб'юзивних відносин і неглету, та проводити відповідну психопрофілактичну й психокорекційну роботу з працівниками як для підвищення їх фахової підготовки так і для нівелювання негативних впливів на них наслідків професійної діяльності у напрямі протидії та запобігання домашнього насильства.

Враховуючи міжнародні стандарти, відповідно до яких в українському суспільстві на законодавчому, освітньому і громадському рівні розгорнуто роз'яснювальну роботу щодо профілактики насильства, та на наше переконання, доцільно також серед працівників уповноважених підрозділів поліції здійснювати превентивну роботу щодо розширення їх рівня обізнаності з даної проблематики. Уважаємо, що у системі психологічного забезпечення доцільно розробити методичні рекомендації для працівників щодо наявних аспектів гендерної упередженості та, психологічного насильства, яке є широко розповсюдженим у соціумі та досить складно і неоднозначно сприймається самими працівниками.

Згідно з діючими міжнародних стандартів, щодо обов'язкового й ефективного нарощування потенціалу та освіти і професійної підготовки, а також ст. 75 Закону «Про Національну поліцію» доцільно включити (розширити) до наявних освітніх програм та планів тематику щодо питань протидії та запобіганню домашньому насильству [4; 8]. Варто зазначити, що на заняттях зі службової підготовки працівників Національної поліції України також доцільно розглядати актуальні питання з досліджуваної проблематики.

Уважаємо, що важливим кроком у сфері запобігання проявам домашнього насильства досить актуальною залишається ратифікація Стамбульської конвенції України, враховуючи зростання випадків домашнього насильства на тлі пандемії.

Отже, можна стверджувати, що важливим напрямом щодо запобігання та протидії домашньому насильству є постійне підвищення професійних і психологічних компетентностей, а також розширення рівня обізнаності уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Вплив COVID-19 на права жінок в Україні : аналітичний звіт. Асоціація жінок-юристок України «Юрфем». Листопад 12, 2020. URL: <http://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%92%D0%9F%D0%9B%D0%98%D0%92-%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94-19-%D0%9D%D0%90-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90-%D0%96%D0%86%D0%9D%D0%9E%D0%9A-%D0%92-%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%86.pdf>
2. Конституція України : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Домашнє насильство в Україні : досвід і настрої громадян. *Український інститут майбутнього*. 12.07.2021. URL: <https://uifuture.org/publications/domashnye-nasylstvo-2-mln-ukrayincziv-stverdzhuyut-shho-staly-zhertvamy-zhorstkogo-povodzhennya-u-pobuti/> (дата звернення 27.10.2021).
4. Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №1–37. CEDAW, 2019. 332 с.
5. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2020 році. Національна поліція України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf> (дата звернення 27.10.2021).
6. Правова допомога постраждалим від домашнього насильства. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/pravova-dopomoga-postrajdalim-vid-domashnogo-nasilstva> (дата звернення 27.10.2021).
7. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2018, № 5, ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 27.10.2021).
8. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Дата звернення 27.10.2021).
9. Соколов Стас. Ліцензія на жорстокість: чому в Україні заплющують очі на домашнє насильство. 17.08.2017. URL: <https://p.dw.com/p/2iMdZ> (дата звернення 27.10.2021).
10. У 2020 році надійшло понад 200 тисяч звернень щодо домашнього насильства Нацсоцслужба. Радіосвобода. 09 березня 2021 URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-domashe-nasylstvo-zvernennya/31142100.html> (дата звернення 27.10.2021).